

בבא קמא י"ח

תרנגול שמחטט בחבל דלי ונפסק הגמרא הביאה, את ספקו של רבא, במקרה
ונשבר הדלי משלם נ"ש שבהמה בעטה בכלי ולא נשבר ובעת שהתגלגל

נשבר, האם הולכים בתר 'מעיקרא', שעת הדריסה ומשלם נזק שלם משום רגל.
או הולכים אחרי 'תבר מנא', שבירת הכלי, וכיון שהכלי נשבר אחרי שנזרק משלם
חצי נזק כדין צרורות. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בברייתא, תרנגולין
שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי, משלמין נזק שלם. ומכאן
שהולכים אחר 'מעיקרא' ולא אחר 'תבר מנא'. דוחה הגמרא, כוונת הברייתא
שמשלמים נזק שלם על החבל, ולא על הדלי. ואין להקשות הרי חטיטה בחבל היא
משונה²⁷¹ שאין דרכה של שן לאכול אלא את הראוי לה, מפני שמדובר כשהיתה
עיסה דבוקה על החבל ומשלם נזק שלם²⁷². שואלת הגמרא, הרי שנינו כאן נשבר
הדלי? אלא יש לומר שהברייתא היא כסומכוס הסובר שבצרורות משלם נזק שלם.

ניתן ממנו ושבר כלי אחר משלם על שואלת הגמרא מהסיפא, ניתז ממנו שבר ונפל על
הראשון נ"ש ועל השני ח"נ כלי אחר ושברו, משלם על הראשון נזק שלם ועל

האחרון חצי נזק. והרי לסומכוס צריך לשלם נזק שלם גם על הכלי השני? ואם
נאמר שגם לפי סומכוס יש הבדל בין כחו לבין כח כחו, נפשוט מהברייתא הזאת
את הספק של רב אשי אם לסומכוס כח כחו הוא ככחו, ומשלם גם בכח כחו נזק
שלם, או שכח כחו אינו ככחו, וסומכוס מודה שבכח כחו משלם חצי נזק²⁷³. אלא
הברייתא היא כחכמים ומכאן ראייה שהולכים אחר 'מעיקרא'. רב ביבי בר אביי
אמר, מדובר כשאחרי שהחבל נפסק והדלי מתגלגל התרנגול דחף אותו כל הזמן
עד שנשבר, ולכן משלם נזק שלם.

הספק אם ח"נ צרורות משלם הסתפק רבא, אם משלמים את חצי נזק צרורות מגופו,
מגופו או מן העליה מפני שלא מצאנו שישלם חצי נזק מן העליה. או

שמשלמים את חצי נזק צרורות מן העליה, מפני שלא מצאנו דבר שהבהמה הזיקה
כדרכה שישלם מגופו. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו הידוס אינו מועד,
ויש אומרים הרי זה מועד. והרי אם תרנגול הידוס והזיק ברגליו הוא דרכו וחייב
נזק שלם מדין רגל. אלא מדובר כשהידוס והתיו והתנאים נחלקו אם הוא משלם
מגופו כתם או משלם מן העליה כמועד. ואומרת הגמרא שאפשר לומר שנחלקו

271 אבל אם התשלום הוא על הדלי אפשר לומר שדרכו של החבל להפסק בחטיטה מועטת למצוץ מים מהחבל,
אבל אם התשלום הוא על החבל מדובר בהכרח בחבל עבה וחזק. או שאם התשלום הוא על הדלי נאמר שעל ידי
החטיטה המועטת הותר הקשר ונפל הדלי. תוס'.

272 ולכן משלם על החבל נזק שלם. והראשונים נחלקו אם כשיש עיסה על החבל ישלם נזק שלם גם על הדלי
או שישלם עליו חצי נזק.

273 אפשר לומר זיל הכא קמדחי ליה וזיל הכא קמדחי ליה אלא שהגמרא תרצה בלא זה היטב. תוס'.

במחלוקת סומכוס וחכמים.

הכלב שנטל החררה ואכלה ושרף גדיש
ומביאה הגמרא ראייה שמשלמים את חצי נזק

צרורות מגופו, ממה ששינונו, הכלב שנטל החררה והלך לגדיש, ואכל החררה והדליק הגדיש, משלם על החררה נזק שלם ועל הגדיש חצי נזק²⁷⁴. ולכאורה הוא משלם חצי נזק מדין צרורות. ושינונו בתוספתא על המשנה, משלם²⁷⁵ מגופו. ומכאן שמשלמים חצי נזק צרורות מגופו ולא מן העלייה. שואלת הגמרא, האם לרבי אלעזר שאומר שמשלם על הגדיש נזק שלם, אפשר לומר שהוא משלם נזק שלם מגופו, הרי לא מצינו שנזק שלם שמשלמים מגופו²⁷⁶? אלא יש לומר שמדובר כששינה בגחלת. הכלב לקח את הגחלת בפיו והניחה, וחייב חצי נזק מגופו לא משום צרורות, אלא מפני שהוא משונה וחייב משום קרן. ורבי אלעזר סובר כרבי טרפון שאמר שמשלמים על קרן משונה בחצר הניזק נזק שלם ולכן משלמים מגופו, אבל חצי נזק צרורות ישלם מן העלייה.

ואומרת הגמרא, שאין זה מוכרח, אלא אפשר לומר שמדובר בצרורות כדרכו. וחכמים ורבי אלעזר נחלקו במחלוקת סומכוס וחכמים. רבי אלעזר סובר כסומכוס, שמשלמים בצרורות נזק שלם. וסובר כרבי יהודה שאומר, צד תמות במקומה עומדת, ומשלם מגופו רק את חצי הנזק של צד תמות, אבל את חצי הנזק השני הוא משלם מן העלייה. שאל רב סמא בנו של רב אשי את רבינא, שמענו שרבי יהודה סובר שצד תמות במקומה עומד בתם שנעשה מועד. אבל מנין שגם במועד מתחילתו אומרים כן?

האם יש העדאה לצרורות אלא אם רוצים לומר שמדובר בצרורות כדרכה,
ולפשוט את הספק של רבא שמשלמים צרורות
מגופו ולא מן העלייה, יש לומר שמדובר כשהועד ועשה כך שלש פעמים ונעשה דרכו. חכמים סוברים, שאין העדאה לצרורות ומשלם חצי נזק כשאר צרורות שהבהמה הזיקה בדרך הלוכה כדרכה, שהם מועדים מתחילתן ובכל זאת משלמים חצי נזק. ורבי אלעזר סובר, שיש העדאה לצרורות שסובר כחכמים שחולקים על סומכוס, ואומרים שצרורות כדרכה משלם חצי נזק. אבל כשהועדו יצאו מתולדה של רגל ונעשו תולדה של קרן, ומשלמים נזק שלם מגופו²⁷⁷.

274 הגמרא לקמן מסבירה שלמ"ד אשו משום חציו משלם על כל הגדיש ח"נ משום צרורות של הכלב, ולמ"ד אשו משום ממונו פטור על כל הגדיש ומשלם ח"נ על מקום הגחלת כשהכלב זרק אותה. תוס'.

275 המהר"ם אומר שלא גורסים חצי נזק שהרי גם לר' אלעזר שמשלם נ"ש משלם מגופו.

276 כשהזיקה כדרכה. תוס'.

277 לפי הגרסא הראשונה ברש"י מדובר שהזיקה שלש פעמים בצרורות כדרכה. והרש"י מביא גרסא אחרת שהזיקה בצרורות בשינוי ג' פעמים והועדה. וספק של רבא הוא אם הבהמה שינתה והזיקה בצרורות בשינוי ג' פעמים. והספק הוא אם אומרים שכיון שהזיקה בשינוי יצאה מדין רגל וחייבת מדין קרן, ולכן כשהועדה משלם נזק שלם. ולמדנו בהלכה שצרורות משלם ח"נ רק בצרורות כדרכן. רש"י.

רבא הסתפק לפי חכמים וחכ' ור"א
סוברים כסומכוס

שואלת הגמרא, אם כן הספק של רבא אם יש
העדאה לצרורות, או אין העדאה לצרורות²⁷⁸ הוא

מחלוקת תנאים. חכמים סוברים שאין העדאה לצרורות, ורבי אלעזר סובר שיש
העדאה לצרורות. ואמרת הגמרא שרבא יאמר שהוא הסתפק לפי חכמים החולקים
על סומכוס, וסוברים שכאשר בהמה הזיקה בצרורות בפעם הראשונה משלם חצי
נזק. אם מדמים את הצרורות לקרן, כיון שבצרורות משלם חצי נזק כמו קרן,
ואחרי שלש פעמים משלם נזק שלם. או שכיון שכשבהמה הזיקה בצרורות הוא
דרכה וחייב לשלם מדין רגל, אין להם העדאה וגם אחרי שלש פעמים ישלם חצי
נזק²⁷⁹.

ובין חכמים ובין רבי אליעזר סוברים כסומכוס²⁸⁰ שבצרורות כדרכה משלם בפעם
הראשונה נזק שלם, ומדובר בכלב שאכל וזרק את החררה בידיו על הגדיש והזיק
בצרורות בשינוי, והוא חייב משום תולדה של קרן, ולא משום צרורות של רגל.
ונחלקו במחלוקת רבי טרפון וחכמים בקרן תמה ברשות הניזק. חכמים אומרים
שמשלם על הגדיש חצי נזק מגופו כדין קרן בשור תם. ורבי אלעזר סובר שמשלם
נזק שלם מגופו, כרבי טרפון שאומר שבקרן משונה ברשות הניזק משלם נזק
שלם, ומשלם מגופו כיון לומדים שקרן ברשות הניזק משלם נזק שלם בקל וחומר
מקרן ברשות הרבים, ואומרים 'דיי לבא מן הדין להיות כנידון'!

ר"ט לומד מדין דיו שקרן ברשות
הניזק משלם מגופו

שואלת הגמרא, והרי רבי טרפון חולק על דין 'דיי',
שאם כן בקרן תמה ברשות הניזק צריך לשלם חצי

נזק, כמו בקרן תמה ברשות הרבים? עונה הגמרא, רבי טרפון אינו אומר 'דיי'
לבא מן הדין להיות כנידון' רק היכן שה 'דיי' מפריך את הקל וחומר, ואם לא נלמד
שישלם נזק שלם לא למדנו דבר מהקל וחומר. אבל כשה 'דיי' אינו מפריך את הקל
וחומר רבי טרפון מודה שאומרים 'דיי'! ואפילו שקרן תמה משלם ברשות הניזק
מגופו, הקל וחומר מלמד שהוא משלם נזק שלם²⁸¹.

יש העדאה לצרורות או אין העדאה
לצרורות

הסתפק רבא, האם יש העדאה לצרורות או אין
העדאה לצרורות. האם כשהבהמה הזיקה שלש

פעמים בצרורות משלם נזק שלם כיון שמדמים את צרורות לקרן, היות ומשלמים
בהם חצי נזק כקרן. או שכיון שצרורות משלמים חצי נזק אפילו שהם תולדה של

278 ואפילו שרבא לא ידע את הברייתא שאומרת שמשלם מגופו הגמרא מקשה שנפשוט את שני הדברים. תוס'.

279 לפי הגרסא שגורסת לעיל, אלא בדאייעד בצרורות כי אורחיהו תלתא זימני. אבל לפי הגרסא שגורסת אלא
בדשני בצרורות ואייעד תלתא זימני ר"א וחכמים חולקים. רש"י.

280 ודחקו להעמידם כסומכוס מפני שאם יסברו כחכמים נפשוט את הספק שיש שינוי לצרורות לרביע נזק. ועוד
שאם ר"א סובר כחכמים שמשלם בצרורות ח"נ, גם בצרורות בשינוי בחצר הניזק לא ישלם נ"ש אפ' לר"ט כיון
שאינן ק"ו. כיון שבצרורות של שן ורגל בחצר הניזק משלם חצי נזק. תוס'.

281 ולא אומרים להפך שישלם חצי נזק מן העליה, מפני שכשאומרים דיו לגבי שישלם מגופו לא משנים דבר
בחצי הניזק, אבל אם נאמר שישלם נזק שלם מן העליה משנים גם בחצי הניזק. תוס'.

רגל. אין להם העדאה ומשלמים בהם חצי נזק גם אחרי שהזיקו שלש פעמים. ומביאה גמרא ראייה ששנינו, הידוס אינו מועד ויש אומרים הרי זה מועד. והרי דרכו של תרנגול להדס? אלא יש לומר שמדובר כשהתרנגול הידס והתיז צרורות ששברו כלים שלש פעמים. והתנאים נחלקו בספק של רבא, מי שאומר שהידוס הוא מועד ומשלם נזק שלם סובר שיש העדאה לצרורות. ומי שסובר שהידוס אינו מועד סובר שאין העדאה לצרורות. דוחה הגמרא, שאפשר לומר שמדובר כשתרנגול הידס והתיז צרורות פעם אחת, ונחלקו במחלוקת סומכוס וחכמים.

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בהמה שהטילה גללים לעיסה רב יהודה אמר משלם נ"ש ור' אלעזר אמר ח"נ משלם נזק שלם ורבי אלעזר אומר חצי נזק. והברייתא מדברת כשעשתה זאת שלש פעמים. רבי יהודה סובר שיש העדאה לצרורות, ורבי אלעזר סובר שאין העדאה לצרורות. דוחה הגמרא ואומרת, שהמחלוקת היא כשהטילה גללים פעם אחת, ורב יהודה ורבי אלעזר נחלקו במחלוקת סומכוס וחכמים. שואלת הגמרא, והרי אין דרכה של בהמה להטיל גללים לעיסה, והוא משונה? עונה הגמרא, מדובר שהבהמה עמדה במקום צר והטילה כדרכה גללים לתוך העיסה²⁸². ורב יהודה ורבי אלעזר לא אמרו שהלכה כסומכוס או הלכה כחכמים, מפני שהיינו יכולים לומר שהגללים נגררים אחרי גופה וכמו שהזיקה בגופה. והשמיעו לנו שהם נחשבים צרורות.

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנה רמי בר יחזקאל, תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע, ושבר את הכלי משלם נזק שלם. ואמר רב יוסף שבי רב אמרו, סוס שצנף וחמור שנער ושבר את הכלים משלם חצי נזק. ולכאורה הם נחלקו כשעשו זאת שלש פעמים²⁸³, רמי בר יחזקאל סובר שיש העדאה לצרורות, ובי רב סוברים שאין העדאה לצרורות. דוחה הגמרא, מדובר כשעשו זאת פעם אחת ורמי בר יחזקאל ובי רב נחלקו במחלוקת סומכוס וחכמים. שואלת הגמרא והרי הבר משונה? עונה גמרא, מדובר כשהיו בכלי זרעונים ודרכו להכניס ראשו לאכול²⁸⁴.

282 במשלשלת שלא להנאתה שאל"כ היא תולדה של שן. ולרש"י נראה לומר שאפילו כשהיא כשהיא נהנית אינה תולדה של שן אלא צרורות של רגל. וטינפה פירות להנאתה הוא רק כשעשתה זאת בגופה ולא בצרורות שהם תולדה של רגל. ואין להקשות מדברי ר"א על דבריו שאמר לעיל בכלב שנטל החררה שחייב בצרורות נ"ש ולא ח"נ. ומה שהעמדנו כששינה בגחלת ונחלקו במח' ר"ט וחכמים הוא במקום הגחלת ולא בשאר הגדיש. ומה שרבי אמר שר"א וחכ' סוברים כסומכוס הוא רק דיהוי. רש"י מפרש מורו ולרש"י עצמו נראה לומר שכאן היא מחלוקת אמוראים רבי אלעזר ורב יהודה. וגורסים רב יהודה ולא רבי יהודה. רש"י.

283 וא"א לומר שאינם חולקים, רמי מדבר כשהועד ובי רב כשלא הועד, שא"כ מה החידוש בדברי בי רב. ואין להקשות איך בי רב נחלקו על הברייתא משום שהם אמרו זאת בשם רב רבם ורב תנא הוא ופליג.

284 וכיון שדרכו להכניס את ראשו לאכול דרכו לתקוע בו. רש"י.

